

עין משפט
נר מצוה

איזהו נשך פרק חמישי בבא מציעא

מסורת הש"ס

(א) וְלֹאֵלֶּכֶת סָבָא עִילָא;
(ב) וְכִרְכָּא אֶלְפִס וְכִרְכָּאִים יִין
יִתְלָקוּ לִמְלָא לִבְךָ דְּלֹאֲחִיךְ
(ג) חֲשִׁיךְ וְכִינִי שֶׁלֹּא הִכָּה
לְפָנֵי הַרְמִיָּה שֶׁלֹּא הִכָּה
רַק שֶׁנִּי לֹאִין וְעֵינֵי הָיִה
פִּידִי מֵהַלְנוּת מְלֻחָה דִּין גַּל
(ד) וְכִרְכָּא וְכִינִי (ו) וְכִינִי
קִנְיָא (ז) וְכִרְכָּא וְכִינִי
(ח) וְשִׁמּוֹת כְּכֹל (י) וְלִקְטֹן
עִילָא (יב) וְלִקְטֹן עִילָא.

תורה אור השלם

1 את כסף לא תתן לו
בנישך ובמרבית לא תתן
אבל: יקרא כה לו
2 אל תתן מאתו נשך
והרבית ויראת מאלהך
ויהי אחיך עשיר
3 אם כסף הלוי את
עמי את העני עמך לא
תהיה לו כבושה לא
תשימון עליו נשך
4 לא תקבל חישך ולפני
עור לא תתן מכשול
5 לא תשיר לאחריך נשך
כסף נשך אבל נשך כל
דבר אשר ישך
6 לקבץ חישך ולאחריך
לא תשיר למען יקבצך י'
אלהך בכל משלך ודך
על הארץ אשר אתה בא
שמה לרשתה
7 והרבית אנוש לראשנו
באנו באש ובמים
והוציאנו לרדת
החלים סו יב
8 תאלמנה שפתי שך
הרבית על צדיק עתק
בנאות ובחן:
החלים סו יט

הנהגות הב"ח

(א) ר"י ד"ה גרד. י"ב
ונחשה ר' פ"י דמער
שני נוסח צריד הוא לשון
יש כמו נדיר מנחות
ע"ש:

קעג א מ"י פ"ה מה' מלוה ה' י"ז י"ז י"ז סמג ללון קפה טושי"ע י"ד ס' קס טעף י' קעג ב מ"י שם ה' י' טושי"ע שם טעף י':

קעג ב מ"י שם פ"ד ה' כ סמג ללון קלג טושי"ע י"ד שם טעף א' קעג ד מ"י שם הלכה ב' קעג ה מ"י שם ה' י' י' סמג שם טושי"ע י"ד ס' קס טעף א' קעג ו מ"י שם פ"ד הלכה ב':

קעג ז מ"י פ"ה שם ה' סמג ללון קפה טושי"ע ח"מ ס' י' טעף ב':

קס טו י' מ"י שם פ"ד הלכה ז סמג ע"ג טושי"ע ח"מ סימן ע טעף א':

א כ מ"י פ"ע מהלכות שכיבות הלכה ד סמג טעף טושי"ע ח"מ ס' שלם טעף א' ב ל מ"י שם י' וי' נהשנות ונחמ' טושי"ע שם טעף ה':

לעזי רש"י ר"י ר"ש ור"ש [א]. מקום סרייה [לחשון].

מוסף רש"י

לראשנו. להיות נוסח מנ דמחנמין טעם מרש (ברכות א').

הדרן עלך איזהו נשך

כל ימי גרד אחד. הם ולא דקדקו בדבר לחוש שמא יום אחד יהא חרוך מחבירו או קשה מחבירו אלא מותר לומר לו עדור עמי היום הזה של גרד ואעדור עמך כיום פלוני של גרד: (א) גרד. לשון יובש שהלך יבשה ולין גשמים יורדו: וכל ימי רביעה. משוין כאחד: אבל לא יאמר לו חרוש עמי בגרד ואני אחרוש עמך ברביעה. שמי רביעה קשין למלאכה כשדות: על לא חסן לו. אם כסף לא תתן לו נשך עונשין על כל תמן ועל לא תקח כ"י כל חד וחד מאי דשיך ביה כדמפרש בגמרא: גמ' מלוה עובר כדולן. בכל הני דחשיב במחנ' דהוא נותן נשך נשעת הלואה והוא לוקח נשעת פירעון והוא לו כנושה כשמוענו ודומקו והוא שם עליו נשך נשעת פיסוק המנאי ונותן מכשול לפני הלוי להענישו על לא חסן לאחיה: שהיא חזרה ללוי: מפסידו. כדאמר בפירקין (דף ע"ה.) ממחוטטין לעולם: משם חכם. לישנא מעליא נקט: לא חסיד לו כנושה. לא מראה בעיניו כנושה זו שיראה ויבש: לראשנו. לשון נושה כדמחנמין כרשי"א הרי לנו כלים בלש ונמסין: עובר משום לפני עור. שעולה על רוחו של לוי לכפור: קללה. כשמוענו וזה כופר הכל מקללן אותו ואומרין שהוא דובר על צדיק עמך: ומשפלי. ישכח הלואה ויאגרס קללה לעצמי: לוטקין. צ"ד של מטה: ואין נענין. שהרי הם גרמו לעצמן: קונה ארון לעצמן. מפרש לקמן: סולא מעוסינו נכבד. אומר מעות שאני משתמש בהן של פלוני נכרי הם שלא להשגיח עלו ופעמים שהנכרי שומע ומעמיד עדים ותובעו צדיקים:

הדרן עלך איזהו נשך

השובר את האופניו. משמע ליה בין בשכיר יום בין בקבלות אבל בפרקין דמרת מ"י (דף סג.) נקט פועלים משום דפועלים לא משמע אלא שכיר יום דבהכי מיירי כדאמר התם בזמן שאמר להשכים ולהעריב ורד נמי דקאמר (לקמן ע"ו.) פועל יכול לחזור אפילו בחצי היום דוקא בשכיר יום איירי ולא בקבלן כדמוכח בשמעתין ולכן נקט פועל ולא אומן וא"ת דמנא לקמן בשמעתין (שם) השוכר את הפועל ונחלי היום שמע שמע לו מת או לחזותו חמה אם שכיר הוא כ"י ואם קבלן הוא כ"י כיון דבדיימא מיירי בין בשכיר בין בקבלן אמאי נקט פועל ה"ל למינקט אומן דמשמע תרווייהו וי"ל דה"ק אם שכיר הוא כדאמר השוכר את הפועל נותן לו שכר ואם קבלן הוא כך דינו ומשום דכתיב למחני ונחלי היום וחלי היום לא שייך למחני אלא אשכיר יום: את הקדר. כשי רישן והוא צעל קיון ולפסידם דגרסי קדר י"ל דלמי נקט קדר לפי שקדרים רגילין להיות להם קרנות: פרייפין. דבר האבוד חשיב לה שעתה זמנו הוא לעשות: ואולי

כל ימי גרד אחד כל ימי רביעה אחת לא יאמר לו חרוש עמי בגרד ואני אחרוש עמך ברביעה רבן גמליאל אומר י"ש רביה מוקדמת ויש רביה מאוחרת כצד נתן עיניו ללוות הימנו והוא משלח לו ואומר בשביל שתלוני זו היא רביה מוקדמת לזה הימנו והחזיר לו את מעותיו והוא משלח לו ואומר בשביל מעותיך שהיו בטיחות אצלי זו היא רביה מאוחרת ר"ש אומר יש רביה דברים י"א יאמר לו דע כי בא איש פלוני ממקום פלוני ויאלו עוברין בלא תעשה המלוה והלוה והערב והעדים והכמים אומרים י"א הסופר עוברים משום י"א תתן ומשום י"א תקח מאתו ומשום י"א תהיה לו כנושה ומשום י"א תשימון עליו נשך ומשום י"א לפני עור לא תתן מכשול ויראת מאלהך אני ה' גמ' תניא ר"ש בן יוחי אומר מנין לנושה בחבירו מנה ואינו רגיל להקדים לו שלום י"א שאסור להקדים לו שלום ת"ל נשך כל דבר אשר ישך אפילו ריבור אסור: ואלו עוברין: אמר אביי מלוה עובר בכולן לזה עובר משום י"א חשך לאחך י"א ולאחך לא תשך ולפני עור לא תתן מכשול ערב והעדים אין עוברין אלא משום לא תשימון עליו נשך תניא ר"ש אומר מלוי רבית יותר ממה שמריווחים מפסידים ולא עוד אלא שמשמים משה רבינו חכם ותורתו אמת ואומרין אילו היה יודע משה רבינו שיהיה ריוח בדבר לא היה כותבו כי אתא רב דימי אמר מנין ילנושה בחבירו מנה ויודע שאין לו שאסור לעבור לפניו ת"ל לא תהיה לו כנושה י"א אמי ורבי אסי דאמרי תרווייהו כאילו דנו בשני דינין שנאמר הרכבת אנוש לראשנו באנו באש ובמים אמר רב יהודה אמר רב חבל מי שיש לו מעות ומלוה אותן שלא בעדים עובר משום ולפני עור לא תתן מכשול וריש לקיש אמר יגורם קללה לעצמו שנאמר יתאלמנה שפתי שך הדוברות על צדיק עתק אמרו ליה רבנן לרב אשי קא מקיים רבינא כל מה דאמור רבנן שלח ליה בהדי פניא דמעלי שבתא לישדר לי מר עשרה זוזי דאתרמי לי קמינא דארעא למזבן שלח ליה נתי מר סהדי ונכתב כתבא שלח ליה אפילו אנא נמי שלח ליה כל שכן מר דמרד בגירסיה משתלי וגורם קללה לעצמי תנו רבנן שלשה צועקין ואין נענין ואלו הן מי שיש לו מעות ומלוה אותן שלא בעדים והקונה ארון לעצמו ומי שאשתו מושלת עליו קונה ארון לעצמו מאי היא איכא דאמרי תולה נכסיו בנכרי איכא דאמרי הכותב לבניו בחייו איכא דאמרי דביש ליה בהא מתא ולא אויל למתא אחריתא:

הדרן עלך איזהו נשך

השובר את האומנין והמעו זה את זה אין להם זה על זה אלא תרעומות ישכר את החמור ואת הקדר להביא פרייפין וחלילים לכלה או למת ופועלין להעלות פשתנו מן המשרה וכל דבר שאבד וחזרו בהן מקום שאין שם אדם י"א שוכר עליהן או מטען השוכר את האומנין וחזרו בהן ידם על התחתונה אם

